

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PIEKTĀ NODAĻA

LIETA “HANOVS pret LATVIJU”

(Iesniegums Nr. 40861/22)

SPRIEDUMS

3.pants un 8.pants (+14.pants) • Pozitīvie pienākumi • Efektīva izmeklēšana
• Diskriminācija, kas balstīta seksuālā orientācijā • Nespēja adekvāti aizsargāt
iesniedzēju no homofobiska uzbrukuma, nodrošinot efektīvu pārkāpēja
saukšanu pie atbildības • Nespēja saukt pie kriminālatbildības par uzbrukumu
kā naida noziegumu • Saukšana pie atbildības par pārkāpumu administratīvā
pārkāpuma procesā un 70 EUR naudas soda piemērošana, neņemot vērā naida
motivāciju • Piemērotā soda acīmredzama neproporcionalitāte pārkāpumam
• Izvēle par labu šādam procesam trivializēja notikumu, un nespēja sniegt
spēcīgu atbildi veicināja nesodāmības par naida motivētu noziegumu
izdarīšanu sajūtu

Tiesas Reģistra sagatavots. Tiesu nesaista.

STRASBŪRA

2024.gada 18.jūlijs

GALĪGS

18/10/2024

*Šis spriedums saskaņā ar Konvencijas 44.panta 2.punktu ir kļuvis galīgs. Tajā
var tikt izdarītas redakcionālas izmaiņas.*

Lietā “Hanovs pret Latviju”

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Piektā nodaļa), sanākusi kā palāta šādā sastāvā:

Mattias Guyomar, priekšsēdētājs
Lado Chanturia,
Carlo Ranzoni,
Mārtiņš Mits,
Stéphanie Mourou-Vikström,
Kateřina Šimáčková,
Stéphane Pisani, tiesneši,

un *Martina Keller*, nodaļas sekretāra vietniece,

Ņemot vērā:

2022.gada 17.augustā atbilstoši Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (“Konvencija”) 34.pantam Tiesā iesniegto Latvijas valstspiederīgā Denisa Hanova (“iesniedzējs”) iesniegumu pret Latvijas Republiku (Nr. 40861/22);

lēmumu nosūtīt Latvijas valdībai (“Valdība”) iesniegumu apsvērumu sniegšanai;

pušu apsvērumus;

pēc apspriešanās slēgtā sēdē 2024.gada 25.jūnijā,

pasludina šādu spriedumu, kas pieņemts šajā datumā:

IEVADS

1.Lietas pamatā ir sūdzība par iespējami neefektīvu naida motivēta uzbrukuma izmeklēšanu, kas ietilpst Konvencijas 3.panta, 8.panta un 14.panta tvērumā.

FAKTISKIE APSTĀKĻI

2. Iesniedzējs ir dzimis 1977.gadā un dzīvo Rīgā. Viņu pārstāvēja J. Tumule, Latvijas Cilvēktiesību centra, kas darbojas Rīgā, juriste.

3. Valdību pārstāvēja tās pārstāve K. Līce.

4. Lietus faktiskos apstākļus var apkopot šādi.

I. UZBRUKUMS IESNIEDZĒJAM

5. 2020.gada 8.novembrī iesniedzējs un viņa partneris, abi vīrieši, veda pastaigā suni, dodoties uz vietējo tirgu Rīgā. Pietuvojoties ziedu veikalam, iesniedzējiem garām gāja divi manāmi iereibuši vīrieši. Vienu vīrieti policija vēlāk identificēja kā J.P.; otra vīrieša identitāte netika noskaidrota (skatīt 9.rindkopu zemāk).

6. Tuvojoties iesniedzējam un viņa partnerim, J.P. krievu valodā kļiedza “*долбаная задница*” – izteikti vulgārs izteiciens, ko varētu tulkot kā

“nodauzīta pakaļa” – un otrs indivīds iespēra iesniedzējam pa dibenu. Atbilstoši iesniedzēja teiktajam spēriens nebija spēcīgs, taču jūtams. Kad iesniedzējs brīdināja, ka sauks policiju, J.P. pagriezās un izsmejoši krievu valodā teica “я хочу заняться с тобой сексом” (“Es gribu ar Tevi nodarboties ar seksu”). Pēc tam vīrieši kļuva agresīvi, un J.P. mēģināja iesniedzējam iesist ar dūri. Iesniedzējs izvairījās no vardarbības, iebēgot ziedu veikalā un turot durvis. JP mēģināja sekot, pieprasot, lai iesniedzējs iznāk ārā, un izmantojot spēcīgu seksuāla rakstura valodu. Tikmēr iesniedzēja partneris izsauca policiju. Tā kā iesniedzējs turēja durvis J.P. nevarēja iekļūt veikalā, galu galā pārtraucot savus mēģinājumus un kopā ar otru vīrieti pametot notikuma vietu.

7. Izejot no veikala, iesniedzējs kļiedza uz J.P. pusi, ka izsauks policiju, kas sanikvoja J.P., pamudinot viņu steigties pie iesniedzēja. Iesniedzējs atkārtoti patvērās ziedu veikalā, lai izvairītos no J.P. Otrais vīrieti arī tuvojās, mēģinot atvērt durvis un mutvārdos apvainojot iesniedzēju. Tad viņš, kliegdams uz iesniedzēju, atkailināja sevi. Beigās abi vīrieši devās prom.

8. Ziedu veikala pārdevēja bija klāt šo notikumu laikā un vēlāk apstiprināja policijai, ka iesniedzējs bija spiests ieskriet veikalā un ar rokām turēt tā durvis ciet, kā arī ka viens no vīriešiem atkailināja sevi.

9. Policija ieradās, kad to izsauca iesniedzēja partneris. Viņi ieguva abu vīriešu aprakstu un vēlāk tos atrada, taču neaizturēja un neidentificēja, tikai pierakstot vārdus, ko pašas personas sniedza. Vēlāk policija nespēja identificēt otro vīrieti, jo vārds, ko šis vīrieti bija iedevis, neatbilda nevienam ierakstam Iedzīvotāju reģistrā.

II. UZBRUKUMA IZMEKLĒŠANA

10. Valsts policija ierosināja kriminālprocesu atbilstoši Krimināllikuma 231.panta pirmajai daļai par huligānismu. Gan iesniedzējs, gan viņa partneris atpazīna J.P. no fotogrāfijām, kas tika uzrādītas atpazīšanai.

11. 2020.gada 21.decembrī J.P. tika nopratināts kā aizdomās turētais. Viņš atzina, ka redzējis divus vīriešus – iesniedzēju un viņa partneri – pastaigājamies tuvu viens otram un turot vienam otru pie vidukļa, kas pamudināja viņu izdarīt secinājumus par vīriešu seksuālo orientāciju un radīja viņā aizvainojuma sajūtu par šīs orientācijas atklāto izpaušanu. Viņš uzskatīja to par nepieņemamu, un tāpēc pauda savu noraidošo nostāju, sakot “*нидары, вы что совсем ох...ли?!?*” [..]. Atbilstoši J.P. teiktajam pēc tam, kad viņi devušies prom, iesniedzējs esot atbildējis, nosaucot J.P. nievājošā vārdā, tādējādi pamudinot J.P. atgriezties un dzīties pakaļ iesniedzējam, un iespert pa iesniedzēja pēcpusi. J.P. atminējās, ka viņa mēģinājums neizdevās, jo iesniedzējs turēja ziedu veikala durvis aizvērtas, tādējādi liedzot viņam iekļūt tajā. Nespēdams ieiet, J.P. sāka lamāties un teica, ka tad, ja šādi notiks atkal, viņš iesniedzēju sodīs. Krievu valodas termins, ko J.P. lietoja nozīmē gan fizisku uzbrukšanu, gan iesaistīšanos dzimumaktā; J.P. paskaidroja, ka viņš

šo vārdu bija lietojis pirmajā nozīmē. J.P. noliedza, ka būtu redzējis kādu otra vīrieša rīcību, ieskaitot, ka viņš būtu atkailinājies.

12. 2021.gada 18.maijā policija izbeidza kriminālprocesu. Izmeklētājs secināja, ka nav iespējams konstatēt visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes, jo īpaši tāpēc, ka J.P. rīcība netraucēja citu cilvēku mieru vai uzņēmējdarbību. Policija uzskatīja, ka notikušais ir administratīvs pārkāpums, un nosūtīja lietu administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanai.

13. 2021.gada 19.jūnijā Valsts policija atbilstoši Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 11.panta pirmajai daļai sauca J.P. pie administratīvās atbildības par “mazo huligānismu” (skat. 23.rindkopu zemāk) un piemēroja viņam 70 EUR sodu. J.P. nepārsūdzēja šo lēmumu.

14. Tikmēr iesniedzējs pārsūdzēja policijas lēmumu izbeigt kriminālprocesu uzraugošajam prokuroram, argumentējot, ka J.P. rīcība atbilstoši Krimināllikuma 150.pantam būtu raksturojama kā naida noziegums, jo īpaši tāpēc, ka J.P. bija atzinis, ka viņa rīcību motivēja nepatika pret homoseksuālām personām. 2021.gada 21.jūnijā uzraugošais prokurors atstāja spēkā policijas lēmumu par huligānismu. Attiecībā uz naida noziegumu prokurors paskaidroja, ka 150.pantā regulētais noziedzīgais nodarījums pieprasa, lai būtu noticis mutvārdu vai rakstveida aicinājums uz naidu, kas būtu veikts ar tiešu nodomu kurināt naidu. Tā kā J.P. rīcība bija vērsta tikai pret iesniedzēju, nevis pret visām seksuālajām minoritātēm kopumā un nekurināja citus uz naidu, nebija izpildījušies visi noziedzīga nodarījuma sastāva elementi.

15. Iesniedzējs pārsūdzēja uzraugošā prokurora lēmumu amatā augstākam prokuroram, īpaši atsaucoties uz Tiesas secinājumiem lietā *Beizaras un Levickas pret Lietuvu*, spriedums (Nr. 41288/15, 2020.gada 14.janvāris), norādot, ka valstij ir pienākums izveidot efektīvu krimināltiesisko sistēmu, kas spētu saukt pie atbildības tos, kuri izdarījuši naida noziegumus. Tāpat viņš atsaucās uz nacionālo tiesu praksi, ieskaitot vienu 2007.gada lietu, kas saistīta ar rasu naida motivētu uzbrukumu (skatīt 27.rindkopu zemāk). 2021.gada 28.jūlijā amatā augstāks prokurors uzturēja apsvērumus, ko bija izvirzījis uzraugošais prokurors.

16. Tad iesniedzējs pārsūdzēja lēmumu nākamajam amatā augstākam prokuroram Ģenerālprokuratūrā. 2021.gada 1.septembrī nākamais amatā augstākais prokurors atcēla lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu un nosūtīja lietu atpakaļ Valsts policijai izmeklēšanai atbilstoši Krimināllikuma 150.panta trešajai daļai.

17. 2021.gada 22.septembrī policija atjaunoja izmeklēšanu un atkārtoti nopratināja J.P. Viņš atkārtoja savu iepriekšējo faktu izklāstu. Atbildot uz izmeklētāja jautājumu, vai viņš turēja naidu pret homoseksuāliem vīriešiem, J.P. paskaidroja, ka viņa attieksme pret homoseksuāliem vīriešiem bija neitrāla, taču viņu sadusmojot tādas pieķeršanās starp diviem vīriešiem publiska izrādīšana.

18. 2022.gada 26.janvārī policijas izmeklētājs nolēma izbeigt kriminālprocesu, secinot, ka J.P. rīcība neatbilst Krimināllikuma 150.panta trešajā daļā noteiktajām noziedzīga nodarījuma pazīmēm. Izmeklētājs norādīja, ka nav iespējams identificēt, ka J.P. bija tiešs nodoms kurināt naidu vai nesaticību, un ka viņa rīcība nesasniedza tādu publicitātes līmeni, lai ietekmētu sabiedrības attieksmi pret sociālo grupu, kā homoseksuālas personas.

19. Iesniedzējs nesekmīgi pārsūdzēja izmeklētāja lēmumu vispirms uzraugošajam prokuroram un tad amatā augstākam prokuroram. Viņš uzsvēra, ka J.P. bija atzinis, ka viņa rīcību, izsakot lamuvārdus, motivēja iesniedzēja un viņa partnera seksuālā orientācija. Turklāt viņš atsaucās uz Tiesas spriedumu lietā *Sabalić pret Horvātiju* (Nr. 50231/13, 2021.gada 14.janvāris), kas izcēla policijas pienākumu izmeklēt uzbrukuma pamatā bijušo homofobisko motivāciju.

20. 2022.gada 29.maijā amatā augstāks prokurors atstāja spēkā lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu. Prokurors atzina, ka J.P. rīcību motivēja aizspriedumi pret homoseksuālām personām, taču secināja, ka tās nebija vērstas uz naida kurināšanu. Šis secinājums bija balstīts uz vairākiem apsvērumiem: (1) J.P. tikšanās ar iesniedzēja bija gadījuma rakstura; (2) J.P. rīcība bija vēsta tikai pret iesniedzēju un motivēta ar iesniedzēja, iespējams, provokatīvu rīcību, neaicinot citus mainīt uzskatus par seksuālajām minoritātēm; (3) J.P. nerīkojās pret iesniedzēja partneri, kurš arī ir homoseksuāla persona, lai arī viņam šāda iespēja bija. Šādu secinājumu atbalstīja arī ziedu veikala pārdevējas liecība, kura nesaskatīja strīdu starp J.P. un iesniedzēju kā uzbrukumu, kas būtu motivēts ar seksuālo orientāciju, kā arī viņa nebija ziņojusi par tādu apgalvojumu izteikšanu, ko varētu uzskatīt par aicinājumu viņai vai kādam citam būt naidīgam pret homoseksuālām personām.

21. Iesniedzējs pārsūdzēja arī šo lēmumu Ģenerālprokuratūrā. 2022.gada 5.maijā prokurore atstāja spēkā lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu, norādot, ka procesuālo darbību tvērums pirmstiesas izmeklēšanā bijis pietiekams, lai nonāktu pie pamatota secinājuma. Apkopotie fakti nenorādīja, ka J.P. rīcība bija sasniegusi tādu līmeni, lai to uzskatītu par noziedzīgu nodarījumu. Lēmums bija galīgs un nepārsūdzams.

PIEMĒROJAMIE NACIONĀLIE TIESĪBU AKTI UN PRAKSE

22. Latvijas Republikas Satversme noteic, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu un aizliedz spīdzināšanu un necilvēcīgu un pazemojošu izturēšanos un sodu (95.pants).

23. Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 11.panta pirmā daļa lietas notikumu laikā noteica, ka par “mazo huligānismu”, kas definēts kā sabiedriskās kārtības traucēšana, traucējot personas mieru, iestādes,

komersanta vai citas institūcijas darbu vai apdraudot citu drošību, piemēro sodu no 70 līdz 500 EUR.

24. Krimināllikuma 78.pants regulē nacionālā, etniskā, rasu vai reliģiskā naida vai nesaticības izraisīšanu. Pamata nodarījums atbilstoši pirmajai daļai ir saistīts ar jebkādu rīcību, kas ir vērsta uz nacionālā, etniskā, rasu vai reliģiskā naida vai nesaticības izraisīšanu. Trešā daļa konkretizē smagākus sodus par smagākām nodarījuma formām, tostarp rīcību, kas ietver vardarbību vai tās draudus vai nodarījumus, kas pastrādāti organizētā grupā.

25. Krimināllikuma 150.pants regulē jebkādu rīcību, kas vērsta uz naida vai nesaticības kurināšanu un balstīta uz personas dzimumu, vecumu, invaliditāti vai citām pazīmēm, kas rada būtisku kaitējumu. Līdzīgi kā 78.panta struktūrā, arī 150.panta pirmā daļa pievēršas pamata nodarījumam, kamēr trešā daļa – smagākām nodarījuma formām, ietverot vardarbību vai tās draudus un nodarījumus organizētā grupā.

26. Krimināllikuma 231.panta pirmā daļa regulē “huligānismu”, kas definējams kā rupja sabiedriskās kārtības traucēšana, kas izpaužas acīmredzamā necienā pret sabiedrību vai bezkaunībā, ignorējot vispārpieņemtās sabiedrības normas un traucējot cilvēku mieru, iestāžu vai uzņēmumu, vai organizāciju darbību.

27. 2007.gada 30.janvārī Rīgas apgabaltiesa atzina divas personas par vainīgām Krimināllikuma 78.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā par rasu naida motivētu uzbrukumu (lieta Nr. K04-0113-07/18). Šīs personas, balstoties uz upura rasi un ādas krāsu, Rīgā apvainoja un fiziski uzbruka Ruandas valstspiederīgajam, mudinot viņu pamest Latviju. Apsūdzētie savu vainu atzina daļēji, apgalvojot, ka notikumu laikā bijuši iereibuši un cietušais esot viņus ar saviem smiekliem provocējis. Rīgas apgabaltiesa secināja, ka viņu rīcība bija tīši kaitīga un motivēta ar personas rasi, noraidot personu aizstāvības pozīciju, kas atsaucās uz huligānismu vai tieša nodoma trūkumu. Rīgas apgabaltiesa uzsvēra viņu nodomu pazemot upuri un kurināt rasu naidu, ko apliecināja personu piederība skūtgalvjiem (*skinheads*), vienas personas uzbrukuma laikā lietotais gredzens, uz kā bija attēlota svastika.

28. 2018.gada 10.janvārī atbilstoši Krimināllikuma 150.pantam Talsu rajona tiesa notiesāja personu par naida kurināšanu šīs personas *Facebook* publicēto homofobisko komentāru dēļ (lieta Nr. 11380026317). Pārkāpējs pauda ārkārtīgi diskriminējošus uzskatus par homoseksuālām personām, aicinot uz vardarbību un noniecinot šādu personu tiesības. Viņa ieraksts ietvēra nošaušanas draudus un nievājošu valodu, un tiesa izcēla, ka šādi izteikumi acīmredzami pārkāpj pieņemama sabiedriskā diskursa robežas, tādējādi atbilstoši likumam kļūstot ar naida runu. Nolēmums uzsvēra, ka pārkāpēja nodoms bija ne tikai dalīties ar saviem uzskatiem, bet aktīvi veicināt naidu un pamudināt uz kaitējošām darbībām pret noteiktu grupu.

JURIDISKAIS ASPEKTS

I. IESPĒJAMĀIS KONVENCIJAS 3. UN 8.PANTA ATSEVIŠĶI UN KOPSAKARĀ AR KONVENCIJAS 13. UN 14.PANTU PĀRKĀPUMS

29. Iesniedzējs sūdzējās, ka iestādes neveica pietiekami efektīvu pret viņu vērsta homofobiskā uzbrukuma izmeklēšanu un nesauca vainīgās personas pie atbildības. Viņš balstījās uz Konvencijas 3., 13. un 14.pantu, un Tiesa papildus pusēm uzdeva jautājumus par Konvencijas 8.pantu. Uz izskatāmo lietu attiecināmās daļas no šīm normām noteic:

3.pants

“...Nevienu nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties...”

8.pants

“Ikvienam ir tiesības uz ... privātās ... dzīves ... neaizskaramību...”

13.pants

“Ikvienam, kura tiesības un brīvības, kas noteiktas šajā Konvencijā, ir pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu aizsardzību no valsts institūciju puses...”

14.pants

“Šajā Konvencijā minēto tiesību un brīvību īstenošana ir nodrošināma bez jebkādas diskriminācijas, neatkarīgi no ... jebkura cita stāvokļa.”

A. Pieņemamība

30. Valdība izvirzīja divdaļīgu iebildumu, kas saistīts ar nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu neizmēģināšanu. Pirmkārt, tā argumentēja, ka iesniedzējam vajadzēja vērsties pret J.P. ar prasību par kompensāciju par nemantisko kaitējumu civiltiesiskā kārtā. Šāda prasība būtu nodrošinājusi piemērotu un efektīvu atlīdzinājumu šīs lietas konkrētajos apstākļos, kad iesniedzējs cieta no mutiska aizskārums, nevis reālām fiziskām traumām, kad viņam nebija nepieciešama medicīniskā palīdzība (tā nošķīra šo lietu no lietām *M.C. un A.C. pret Rumāniju*, Nr. 12060/12, 2016.gada 12.aprīlis, un *Sabalić pret Horvātiju*, Nr. 50231/13, 2021.gada 14.janvāris, kurās iesniedzēji fiziski cieta). Otrkārt, iesniedzējs nebija nacionālā līmenī apgalvojis, ka izmeklēšana nebūtu bijusi efektīva, jo policija nebija identificējusi otro pārkāpēju, un argumentējis, ka viņš būtu cietis no mazāk labvēlīgas attieksmes viņa seksuālās orientācijas dēļ, ja salīdzina ar cietušo iepriekš minētajā 2007.gada rasu naida motivētajā naida noziegumā (skatīt tiesas lēmumu 27.rindkopā iepriekš).

31. Iesniedzējs atbildēja, ka šajā lietā nedz civiltiesisko tiesību aizsardzības līdzekli, nedz administratīvā pārkāpuma procesu varēja uzskatīt

par piemērotu procesuālo atbildi uz homofobisko uzbrukumu, no kura viņš bija cietis. Šie tiesību aizsardzības līdzekļi nespēja nodrošināt valsts Konvencijas 3. un 8.pantā noteiktā pienākuma – izmeklēt – izpildi. Turklāt Valdības apgalvojums, ka uzbrukums nebija pietiekami nopietns, lai pamatotu personas saukšanu pie kriminālatbildības, trivializēja homofobiski motivētu uzbrukumu smagumu. Tas pamudina secināt, ka valsts iestādēm nav pietiekamas izpratnes par homofobiski motivētu naida noziegumu specifisko dabu.

32. Tiesa uzsver, ka tad, ja iesniedzējam ir pietiekami pamatota prasība, ka viņš ir diskriminējošu mutisku uzbrukumu vai fizisku draudu upuris, tikai efektīvi krimināltiesiski mehānismi ir spējīgi nodrošināt aizsardzību un atturēt no šādām rīcībām (skat. *Association ACCEPT un citi pret Rumāniju*, Nr. 19237/16, 102.rindkopa, 2021.gada 1.jūnijs; un *Beizaras un Levickas pret Lietuvu*, Nr. 41288/15, 111. un 128.rindkopa, 2020.gada 14.janvāris). Civiltiesiska prasība, kas var nodrošināt kompensāciju, bet ne vainīgās personas saukšanu pie atbildības nav pietiekama, lai nodrošinātu, ka valsts ir izpildījusi savu procesuālo pienākumu izmeklēt šādu rīcību (skat. *Tunikova un citi pret Krieviju*, Nrs. 55974/16 un 3 citi, 120.rindkopa, 2021.gada 14.decembris, un *Sabalić*, citēts iepriekš, 74.rindkopa).

33. Papildus Tiesa atgādina, ka izmeklēšanas efektivitāte ir jāvērtē tās kopumā, nevis katrs tās elements atsevišķi (skat. *mutatis mutandis, Mustafa Tunç un Fecire Tunç pret Turciju* [Lielā palāta], Nr.24014/05, 225.rindkopa, 2015.gada 14.aprīlis). Līdzko top skaidrs, ka ir attiecināms valsts iestāžu pienākums efektīvi izmeklēt, personai vairs nav pienākuma sniegt sūdzības par katru individuālu trūkumu izmeklēšanas procesā. Iestāžu pienākums efektīvi izmeklēt nav atkarīgs no sūdzības iesniedzēja aktīvas rīcības, virzot izmeklēšanu (skat. *X pret Grieķiju*, Nr. 38588/21, 40.rindkopa, 2024.gada 13.februāris ar turpmākām atsaucēm).

34. Visbeidzot Tiesa ir apmierināta, ka iesniedzējs izvirzīja sūdzības par iespējamu diskrimināciju nacionālā līmenī, tostarp atsaucoties uz Tiesas judikatūru līdzīgās lietās viņa sūdzībās prokuroriem (skat. 15. un 19.rindkopu augstāk).

35. Līdz ar to Tiesa noraida Valdības iebildumu par nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu neizsmelšanu. Tāpat Tiesa atzīmē, ka iesniegums nav nedz acīmredzami nepamatots, nedz noraidāms citu Konvencijas 35.pantā minētu iemeslu dēļ. Tādēļ tas jāatzīst par pieņemamu.

B. Lietas būtība

1. Pušu apsvērumi

36. Iesniedzējs apgalvoja, ka ir homofobiska uzbrukuma upuris. Valdības sniegtais faktisko apstākļu izklāsts, ko atbalsta iesniedzēja, liecinieku liecības un apliecina pārkāpējs J.P., pamatoti liecina, ka pārkāpums bija homofobisks naida noziegums. J.P. atzina, ka viņa nodoms bija aizvainot iesniedzēju un

atturēt viņu no publiskas viņa homoseksuālās orientācijas izpausmes. Lai gan iesniedzējs, patveroties veikalā, izvairījās no fiziska aizskāruma, starpgadījums bija gan iebiedējošs, gan pazemojošs, radot būtiskas psiholoģiskas ciešanas, jo tas bija vērstas pret viņa identitātes centrālu aspektu – viņa seksuālo orientāciju –, tādējādi pazemojot viņu un mazinot viņa cilvēka cieņu. Šāda rīcība pēc būtības ir tāda, kas skar Konvencijas 3.pantu. Turklāt homofobiski mutvārdu uzbrukumi un vardarbības draudi ir uzskatāmi par pietiekamiem, lai radītu ar Konvencijas 8.pantu aizsargātās privātās dzīves neaizskaramības pārkāpumu. Administratīvā pārkāpuma process šajā lietā nespēja sniegt taisnīgu atlīdzinājumu iesniedzējam vai pietiekamu sodu pārkāpējam. Iesniedzējs nebija informēts par šī procesa virzību, un viņš nebija atzīts par cietušo tajā. Tāpat viņu neinformēja par lēmumu J.P. piemērot naudas sodu, tādējādi liedzot viņam sniegt iebildumus, piemēram, par piemērotā soda apmēru. Turklāt lēmums piemērot administratīvo sodu J.P. neņēma vērā pārkāpēja motivāciju.

37. Valdība argumentēja, ka iespējamaais iesniedzēja tiesību pārkāpums nesasniedza minimālo aizskāruma līmeni, kādu pieprasa Konvencijas 3.pants, nedz pārkāpuma nopietnība atbilstoši Konvencijas 8.pantam pieprasīja tieši krimināltiesiska mehānisma izvēli. Iesniedzējs nebija apgalvojis, ka incidenta rezultātā būtu būtiski cietis, ņemot vērā, ka viņš nebija cietis no miesas bojājumiem, viņam nebija radusies psiholoģiska trauma un viņš nebija meklējis terapeita palīdzību. Atšķirībā no iepriekš izskatītām lietām, kad publisks pazemojums pastiprināja homofobiskā apvainojuma ietekmi, incidents, kurā bija iesaistīts J.P., notika bez lieciniekiem, tādējādi mazinot tā ietekmi uz iesniedzēja privāto dzīvi, ko izmeklēšanas gaitā īpaši uzsvēra policija. Turklāt nacionālais normatīvais regulējums nodrošina, ka efektīva pārkāpumu, kas motivēti ar diskrimināciju, tostarp homofobiju, izmeklēšana ir iespējama. Nespēja identificēt otro pārkāpēju nespēja apšaubīt izmeklēšanas efektivitāti kopumā, jo attiecībā uz šo personu nebija izvirzīti nekādi apgalvojumi par mutvārdu vai fizisku uzbrukumu pret iesniedzēju. Viscaur izmeklēšanai kompetentās iestādes atzina J.P. rīcības homofobisko dabu; tomēr tās izbeidza kriminālprocesu publiskā elementa trūkuma un fiziskā uzbrukuma mazsvarīgā rakstura dēļ. Valdība uzsvēra arī, ka izskatāmā lieta būtiski atšķīrās no 2007.gada lietas, kurā bija iesaistīti neo-nacistiski pārkāpēji, kur nacionālā tiesa identificēja skaidru rasu naidā balstītu nodomu un upuris cieta no miesas bojājumiem galvai, kas bija smagāki nekā spēriens, ko saņēma iesniedzējs šajā lietā.

2. Tiesas vērtējums

(a) Attiecināmā norma

38. Tiesa atgādina, ka nacionālo iestāžu pienākums izmeklēt naida motivētus uzbrukumus var rasties ikvienas no iesniedzēja piesauktajām Konvencijas normām piemērošanas gaitā (salīdzināt *Sabalić*, citēts iepriekš,

90.rindkopa). Šis iestāžu pienākums novērst privātpersonu naida motivētu vardarbību un izmeklēt ikvienu potenciālu saikni starp diskriminējošu motivāciju un vardarbīgu rīcību var būt daļa no Konvencijas 3.panta procesuālā pienākuma (skat. *Identoba un citi pret Gruziju*, Nr. 73235/12, 63.-81.rindkopa, 2015.gada 12.maijs) vai izpausties kā pozitīvais pienākums nodrošināt Konvencijas 8.pantā garantēto tiesību netraucētu baudīšanu (skat. *Association ACCEPT un citi*, citēts iepriekš, 68.rindkopa). Papildus tas var būt daļa no iestāžu Konvencijas 14.pantā noteiktajiem pienākumiem aizsargāt cilvēktiesības bez diskriminācijas (skat. *Identoba un citi*, citēts iepriekš, 64. un 70.-71.rindkopa, un *Association ACCEPT un citi*, citēts iepriekš.) vai radīt pienākumu atbilstoši Konvencijas 13.pantam nodrošināt efektīvu nacionālo tiesību aizsardzības līdzekli diskriminācijas upuriem (skat. *Beizaras un Levickas*, citēts iepriekš, 151.-156.rindkopa). Ņemot vērā šo dažādo normu savstarpējo saspēli, attiecināmā norma ir nosakāma katrā individuālā lietā, ievērojot tās faktiskos apstākļus un izvirzīto sūdzību dabu (skat. *Identoba un citi*, citēts iepriekš, 63.rindkopa).

39. Pievēršoties faktiem, Tiesa atzīmē, ka uzbrucējs J.P. atzinās, ka viņa uzbrukums bija saistīts ar viņa negatīvu reakciju, ieraugot divus vīriešus, iesniedzēju un viņa partneri, publiski paužot pieķeršanos. J.P. skaidroja, ka viņu aizvainoja šāda rīcība, kas sākotnēji mudināja viņu konfrontēt iesniedzēju un viņa partneri mutvārdos un pēc tam fiziski ar mērķi pārtraukt rīcību, ko viņš uzskatīja par nepieņemamu. Viņš izmantoja ļoti aizskarosu, agresīvu valodu un lamuvārdus, kas vērsti pret gejiem, un draudēja iesniedzējam ar turpmāku vardarbību, ja publiska pieķeršanās paušana turpinātos (skat. 11.rindkopu augstāk).

40. Izskatāmajai lietai ir ievērojama līdzība ar iepriekš skatītām lietām, kur iesniedzēji bija mutvārdos un fiziski aizskarti ar mērķi iebiedēt viņus no publiskas viņu piederības vai atbalsta LGBTI kopienai paušanas (skat. *M.C. un A.C. pret Rumāniju*, citēts iepriekš, 117.rindkopa; *Identoba un citi*, citēts iepriekš, 70.rindkopa, un *Romanov un citi pret Krieviju*, Nrs.. 58358/14 un 5 citi, 68.rindkopa, 2023.gada 12.septembris).

41. Izskatāmajā lietā iesniedzējs varbūt izbēgta no ļaunākā uzbrukumā un necieta miesas bojājumus. Tomēr, pat neciešot traumas vai smagas ciešanas, rīcības, kas aizliegta ar Konvencijas 3.pantu, draudi, ja tie ir pietiekami reāli un skaidri, var būt pretrunā šai normai (skat. *Women's Initiatives Supporting Group un citi pret Gruziju*, Nrs. 73204/13 un 74959/13, 60.rindkopa, 2021.gada 16.decembris). Turpmāki vērā ņemami apsvērumi ietver mērķi, kādēļ necilvēcīga attieksme īstenota kopsakarā ar šādas rīcības motivāciju un iemesliem. Tādējādi diskriminējoša attieksme principā var radīt necilvēcīgu apiešanos Konvencijas 3.panta izpratnē, ja tā sasniedz tādu nopietnības līmeni, kas aizskar cilvēka cieņu. Diskriminējošas piezīmes un rasistiski apvainojumi jebkurā gadījumā uzskatāmi par pastiprinošu apsvērumu, kad vērtē noteiktas necilvēcīgas apiešanās situāciju atbilstoši Konvencijas

3.pantam (skat *Sabalić*, citēts iepriekš, 65.-66.rindkopa ar turpmākām atsaucēm).

42. Papildus Tiesa ņem vērā, ka mutvārdu un fiziskā uzbrukuma mērķis acīmredzami bija iebiedēt iesniedzēju un viņa partneri, lai viņi turpmāk atteiktos no publiskas viņu savstarpējās pieķeršanās izrādīšanas (sal. *Women's Initiatives Supporting Group un citi*, citēts iepriekš, 60.rindkopa). Tiesa uzskata, ka uzbrukumi LGBTI kopienas pārstāvjiem, ko pamudina pieķeršanās izpausmes, aizskar cilvēka cieņu, jo tie ir vērsti pret vispārpieņemtām mīlestības un attiecību izpausmēm. Cieņas jēdziens ir plašāks nekā lepnums vai pašvērtējums, aptverot tiesības bez bailēm no atbaidības vai vardarbības paust savu identitāti un pieķeršanos. Uzbrukumi kā tas, kas vērtējams izskatāmajā lietā, ne tikai apdraud upuru fizisko drošību, bet arī viņu emocionālo un psiholoģisko labbūtnību, padarot intimitātes brīdi par tādu, kas saistās ar bailēm vai traumu. Turklāt tie pazemo upurus, liekot viņiem justies tā, ka viņu identitātes vai izpausmes būtu mazvērtīgākas, tādēļ tie skar Konvencijas 3.pantu.

43. Papildus tam, ka uzbrukumi LGBTI kopienas pārstāvjiem, kas motivēti ar viņu pieķeršanās izpausmēm, rada cilvēka cieņas aizskārumu, tie skar arī šo personu privāto dzīvi. Bailes un nedrošība, ko šāda rīcība rada, ietekmē upuru spējas paust pamata cilvēku emocijas atklāti un spiež viņus kļūt neredzamiem un marginalizētiem. Vardarbības draudi kompromitē viņu spējas dzīvot autentisku dzīvi un piespiež viņus slēpt viņu privātās dzīves būtiskas daļas, lai izvairītos no kaitējuma. Līdz ar to šādi uzbrukumi var ierobežot viņu brīvību baudīt tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību, ko aizsargā Konvencijas 8.pants, līdzīgi kā dažāda dzimuma pāri, tādējādi uzspiežot atšķirīgu standartu šo personu identitātes un attiecību izpausmēm.

44. Šādos apstākļos Tiesa uzskata, ka piemērotākais veids, kādā turpināt izskatīt iesniedzēja sūdzības, būtu atbilstoši Konvencijas 3. un 8.pantam kopsakarā ar Konvencijas 14.pantu (salīdzināt *Oganezova pret Armēniju*, Nrs. 71367/12 un 72961/12, 78.rindkopa, 2022.gada 17.maijs, un *E.G. pret Moldovu*, Nr. 37882/13, 39.rindkopa, 2021.gada 13.aprīlis). Šī pieeja izslēdz nepieciešamību izskatīt šo sūdzību arī no Konvencijas 13.panta skatupunkta.

(b) Valsts pienākumu izpilde

45. Tiesa atkārtoti uzsver, ka, vērtējot privātpersonu īstenotus uzbrukumus, Konvencijas 3. un 8.pantā noteiktās prasības nav skaidri nošķiramas. Abas normas uzliek par pienākumu valstij aizsargāt ikvienas personas fizisko un psiholoģisko neaizskaramību (skat. *R.B. pret Igauniju*, Nr. 22597/16, 78.rindkopa, 2021.gada 22.jūnijs ar turpmākām atsaucēm) un kopā ar 2.pantu veido vienotu veselumu, radot pienākumu valstij nodrošināt aizsardzību līdzko ir nodibināts tas, ka uzbrukums personas neaizskaramībai bija pietiekami nopietns un pieprasa atbildi (skat., piemēram, *A. pret Horvātiju*, Nr. 55164/08, 57.rindkopa, 2010.gada 14.oktobris; *Tērshana pret Albāniju*, Nr. 48756/14, 126.rindkopa, 2020.gada 4.augusts, un *Vučković pret*

Horvātiju, Nr. 15798/20, 54.rindkopa, 2023.gada 12.decembris). Ikvienā lietā būtisks valsts pienākuma elements ir pienākums īstenot izmeklēšanu, kas ir spējīga noskaidrot faktiskos apstākļus, identificēt un, ja pamatoti, sodīt vainīgās personas.

46. Ja ir aizdomas, ka diskriminējoša attieksme ir vardarbīgas rīcības pamatā, ir jo īpaši nozīmīgi, ka izmeklēšana ir raita un neatkarīga, ņemot vērā nepieciešamību nepārtraukti apstiprināt sabiedrības nosodījumu par šādu rīcību un saglabāt minoritāšu pārliecību iestāžu spējā aizsargāt tās no vardarbības, kas motivēta ar diskrimināciju. Lai valsts izpildītu savus pozitīvos pienākumus, nacionālajai tiesību sistēma jādemonstrē, ka tā spēj piemērot krimināltiesisko regulējumu attiecībā uz šādu vardarbīgu rīcību veicējiem. Bez striktas pieejas no nacionālo tiesībsargājošo iestāžu puses naida noziegumi tiktu pielīdzināti parastām situācijām, kurās nav saskatāmi šādi motīvi, un vienaldzība, kas no šādas pieejas izriet, būtu pielīdzināma oficiālai naida noziegumu pieņemšanai vai pat iecietībai pret tiem (skat *Identoba un citi*, citēts iepriekš, 77.rindkopa, un *Sabalić*, citēts iepriekš, 94.-95.rindkopa, ar turpmākām atsaucēm).

47. Tiesa iepriekš jau ir secinājusi, ka uzbrukums iesniedzējam bija pietiekami nopietns, lai pieprasītu atbildi no nacionālajām iestādēm. Tā papildus atzīmē, ka diskriminējoša motivācija uzbrukumam nebija apšaubīta. Uzbrucējs sākotnējās nopratināšanas policijā laikā atklāti atzina, ka viņš izmantoja pret gejiem vērstus lamuvārdus, reaģējot uz rīcību, ko viņš uzskatīja par nepieņemamu, proti, iesniedzēja un viņa partnera publiski pausto pieķeršanos (skat 11. un 17.rindkopa augstāk).

48. Šādos apstākļos Tiesa secina, ka jau izmeklēšanas sākuma posmos kompetentajām iestādēm bija pirmšķietami pierādījumi par vardarbību, kas motivēta ar iesniedzēja seksuālo orientāciju. Atbilstoši Tiesas judikatūrai tas pieprasīja stingru nacionālā krimināltiesiskā regulējuma mehānismu piemērošanu, kas būtu spējīgi ņemt vērā uzbrukuma homofobisko motivāciju un saukt pie atbildības, kā arī, ja piemēroti, adekvāti sodīt vainīgās personas. (skat. *Sabalić*, citēta iepriekš, 105.rindkopa ar turpmākām atsaucēm).

49. Attiecīgajā laikā nacionālā tiesību sistēmā bija izveidoti krimināltiesiskie mehānismi, kas radīti, lai aizsargātu personas no naida noziegumiem. Divas Krimināllikuma normas, proti, Krimināllikuma 78. un 150.pants paredzēja sodu par naida noziegumiem, kas balstīti uz noteiktām pazīmēm (skat. 23. un 25.rindkopu augstāk). Lai arī seksuālā orientācija nav tieši pieminēta, kā izriet no nacionālo tiesu prakses, 150.pants iekļauj seksuālo orientāciju starp aizsargātajām pazīmēm (skat. 28.rindkopu augstāk).

50. Tomēr izskatāmajā lietā policija un prokurori atteicās saukt pie atbildības personu par naida motivētu uzbrukumu iesniedzējam. Viņi pamatoja šādu lēmumu ar to, ka Krimināllikuma 150.pantā regulētais noziedzīgais nodarījums norāda uz nepieciešamību pēc mutvārdu vai rakstiskiem aicinājumiem uz naidu, kas veikti ar tiešu nodomu kurināt naidu.

Tā kā J.P. darbības bija vērstas tikai pret iesniedzēju, nevis seksuālajām minoritātēm kopumā un notika bez skatītājiem, kurus varētu kurināt uz naidu, naida nozieguma sastāva pazīmes nebija izpildītas (skatīt 14., 18. un 20.rindkopu augstāk). Prokuratūras iestādes neņēma vērā iesniedzēja argumentus, ar kuriem viņš vērsa uzmanību uz Tiesas judikatūru līdzīgās lietās, kurās skatīti naida noziegumi pret personām saistībā ar viņu seksuālo orientāciju vai dzimuma identitāti (skat. 15. un 19.rindkopu augstāk).

51. Tas nav Tiesas kompetencē noteikt, vai šāda šaura krimināltiesisko normu interpretācija pareizi atspoguļoja nacionālajās tiesībās un tiesu praksē izvirzītās prasības; citiem vārdiem, vai nespēja saukt J.P. pie atbildības bija normatīvā regulējuma vai kompetento institūciju nepareizas normatīvā regulējuma piemērošanas sekas. Tomēr pat pēc tam, kad iesniedzējs bija izsmēlis visas pārsūdzības iespējas amatā augstākiem prokuroriem, pārkāpējs netika nedz apsūdzēts, nedz saukts pie atbildības par naida noziegumu.

52. Valdība uzsvēra, ka J.P. sauca pie atbildības par administratīvo pārkāpumu un viņam piemēroja 70 EUR sodu. Tomēr Tiesa uzskata, ka izvēle par labu šādam procesam nav saistībām, ko kompetentās iestādes uzņēmušās, pievienojoties Konvencijai, – nodrošināt, ka homofobiski uzbrukumi ir adekvāti risināti un efektīvi novērsti. Šis secinājums primāri ir balstīts divos apsvērumos. Pirmkārt, administratīvā pārkāpuma process neņēma vērā naida pret iesniedzēju elementu (salīdzināt ar *Sabalić*, citēts iepriekš, 108.rindkopa). Otrkārt, piemērotā soda maigums bija acīmredzami neproporcionāls rīcības smagumam gan teorētiski piemērojamā soda maksimālā sliekšņa dēļ, gan faktiski piemērotā soda, kas bija zemākais iespējamais, dēļ (turpat, 98(iii). un 110.rindkopa, un 23.rindkopa iepriekš). Izvēloties par labu administratīvā pārkāpuma procesam, šajā lietā nacionālās iestādes trivializēja notikušo, pielīdzinot naida motivētu uzbrukumu maznozīmīgiem sabiedriskās kārtības traucējumiem, kā kautiņš dzērumā. Šāda pieeja rada priekšstatu par nespēju nodrošināt spēcīgu atbildi uzbrukumam, kas motivēts ar iesniedzēja seksuālo orientāciju, veicinot nesodāmības sajūtu par naida noziegumiem, nevis apstiprinot skaidru un nelokāmu nostāju pret šādu rīcību (turpat, 111.rindkopa).

53. Tiesa secina, ka valsts-atbildētāja neizpildīja savu no Konvencijas 3. un 8.panta kopsakarā ar 14.pantu izrietošo pienākumu nodrošināt adekvātu aizsardzību iesniedzēja cieņai un privātajai dzīvei, kas pieprasīja efektīvu pret viņu vērstā uzbrukuma kriminālvajāšanu, ņemot vērā uzbrukuma naida motivāciju. Tiesa uzsver Konvencijas dalībvalstu rīcības pret nesodāmību par naida noziegumiem īpašo nozīmību, jo šādi noziegumi rada Konvencijā aizsargāto fundamentālo tiesību būtisku apdraudējumu (skatīt *Sabalić*, citēts iepriekš, 95. un 115.rindkopa un *Association ACCEPT un citi*, citēts iepriekš, 127.rindkopa). Nespēja risināt šādus incidentus var normalizēt naidīgumu pret LGBTI kopienas pārstāvjiem, mūžīgi turpināt neiecietības kultūru un diskrimināciju un iedrošināt uz turpmākām līdzīgi rakstura darbībām.

54. Līdz ar to ir pieļauts Konvencijas 3. un 8.panta kopsakarā ar Konvencijas 14.pantu pārkāpums.

II. KONVENCIJAS 41.PANTA PIEMĒROŠANA

55. Konvencijas 41.pants noteic:

“Ja Tiesa konstatē, ka ir noticis Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, un ja attiecīgās Augstās Līgumslēdzējas Puses iekšējās tiesību normas paredz tikai daļēju šā pārkāpuma sekū novēršanu, Tiesa, ja nepieciešams, cietušajai pusei piešķir taisnīgu atlīdzību.”

56. Iesniedzējs lūdza 10 000 EUR kā kompensāciju par nemantisko kaitējumu. Viņš nelūdza atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

57. Valdība uzskatīja, ka prasītā summa ir pārlietu liela un nepamatota.

58. Tiesa piešķir iesniedzējam viņa lūgto kompensāciju par nemantisko kaitējumu, pieskaitot tai visu ieturamo nodokļu summu.

ŠO IEMESLU DĒĻ, TIESA VIENBALSĪGI

1. *Atzīst* sūdzību par pieņemamu izskatīšanai;
2. *Nolemj*, ka ir pieļauts Konvencijas 3.panta un 8.panta kopsakarā ar 14.pantu pārkāpums;
3. *Nolemj*,
  - (a) ka valstij-atbildētājam ir pienākums trīs mēnešu laikā no dienas, kad spriedums saskaņā ar Konvencijas 44.panta 2.punktu stājas spēkā, izmaksāt iesniedzējam 10 000 EUR (desmit tūkstoši eiro), pieskaitot tai visu ieturamo nodokļu summu, par nemantisko kaitējumu;
  - (b) ka, sākot no iepriekš minētā trīs mēnešu termiņa iestāšanās līdz samaksas veikšanai, par šo naudas summu ir jāmaksā procenti pēc likmes, kas ir vienāda ar attiecīgajā laika periodā spēkā esošo Eiropas Centrālās bankas rezerves aizdevumu procentu likmi nokavējuma periodā, pieskaitot tai trīs procentpunktus.

Sagatavots angļu valodā un atbilstoši Tiesas Reglamenta 77.punkta 2. un 4.apakšpunktam paziņots 2024.gada 18.jūlijā.

Martina Keller
sekretāra vietniece

Mattias Guyomar
priekšsēdētājs